

4-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN RİSKLİ OYUNLARA İZİN VERME ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

DEVELOPING RISKY GAME ALLOWANCE SCALE FOR 4-6 YEARS CHILDREN

Perihan ÜNÜVAR¹, Elif Süreyya KANYILMAZ²

Öz

Çocuklar için riski yönetebilme becerisi önemli kazanımlardan biridir. Çocukların en temel uğraşısı olan oyun, riski yönetmeyi öğrenebilmelerinin en etkin yoludur. Çocukların riski yönetmeyi öğrenebilmeleri için ise risk ile karşılaşmaları gerekir. Bu çalışmada, annelerin çocuklarının riskli oyunlarına izin verme düzeylerini saptamak için araştırmacılar tarafından “Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken madde havuzu oluşturmak amacıyla Burdur il merkezindeki okul öncesi kurumlarda öğretmenlik yapan 19 okul öncesi öğretmeni ve çocukları bu kurumlarda eğitim alan 31 veliden kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veriler toplanmış ve içerik analizi yapılmıştır. Geliştirilen ölçeğin pilot uygulaması 272 ebeveynin veri seti üzerinden açılımlı faktör analizi yapılmış ve analiz sonucunda ölçeğin dört faktörlü bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ölçeğin uygulandığı ikinci veri seti olan 231 annenin verileri üzerinden yapılmış ve yapı doğrulanmıştır. Ölçeğin toplam puanından elde edilen Cronbach Alpha değeri .88 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Riskli Oyun, Ölçek

Abstract

Children should gain the skill to manage the risk in order to use when it is necessary. Play which is the basic activity of children is the most effective way of learning to manage the risk. Children need to experience risky situations to learn how to manage risk. In this study, “Risky Game Allowance Scale” has been developed by the researchers to determine mothers’ levels of allowing risky games for their children. While developing the scale, data were collected from 19 preschool teachers working in preschool institutions in Burdur City Center and 31 parents whose children attended these institutions by using semi-structured interview forms with a view to establish an item pool, and content analysis was

¹ Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, perihanunuvar@mehmetakif.edu.tr

² Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, elifknylmz@gmail.com

applied. Pilot application of the scale was implemented among 272 parents, it has been identified that the scale shows a four-factor structure as a result of exploratory factor analysis. The confirmatory factor analysis was performed on the data of 231 mothers, the second dataset to which the scale is applied and it is verified. Cronbach Alpha value obtained from total score of the scale was found to be .88.

Keywords: *Preschool Children, Play, Risky Play, Scale, Early Childhood*

1. GİRİŞ

Oyun ve çocuk birbirini tamamlayan iki ögedir. Çocuk için oyun, hem neşe ve eğlence kaynağı bir eylem hem de onun yaşama hazırlanmasında en büyük yardımcı rehberdir (Çalışandemir, 2014). Oyun belli bir amacı olan veya olmayan, kurallı ya da kuralsız olabilen, her durumda çocuğun isteğine bağlı olan, çocuğu mutlu eden, tüm gelişim alanlarını destekleyen, en kalıcı öğrenme şekli olan etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2001; Baykoç Dönmez, 1999).

Çocuklar oyunlarında eğlenirken aynı zamanda yeni deneyimler kazanır, henüz başaramadığı becerileri tekrarlama fırsatı bulur ve başarıyı tadarlar. Çocuklar henüz başaramadığı becerileri içeren oyunları oynarken aynı zamanda bir takım riskler de alırlar ve bu riskler onların gelişimi için gereklidir. Sandseter ve Kennair (2011), yetişkinlerin çoğunlukla risk ile tehlike kavramlarını birbirinin yerine kullandıklarını ve dolayısıyla risk alma durumunu negatif anlamda kullandıklarını ifade etmişlerdir. Willoughby (2012), risk ve tehlikenin ayrımını “değerlendirilebilirlik” ilkesine göre yapmışlardır. Risk çocuk tarafından değerlendirilebilirken, tehlike çocuk tarafından değerlendirilemez. Güvenliğin sağlanması demek, riskin ortadan kaldırılması değil tehlikenin uzaklaştırılması anlamına gelmektedir. Risk, ortadan kaldırılması gereken değil yönetilmesi gereken bir özelliktir (Cevher Kalburan, 2014).

Oyunların, fiziksel yaralanma ihtimali taşıyan, heyecan verici ve mücadele gerektiren formları riskli oyun olarak tanımlanır (Sandseter, 2007a; 2009). Riskli oyun; büyük yükseklikler, yüksek hız, tehlikeli aletler, tehlikeli doğal unsurlar, itiş-kakış ve kaybolma/gözden uzaklaşma olmak üzere altı kategoride incelenmiştir. Cevher Kalburan (2014) tarafından Sandseter (2007a, 2007b)’den uyarlanan tabloda bu altı kategori, bu kategorilerin içerdikleri riskler ve alt kategorileri görülmektedir.

Tablo 1. Riskli oyunun kategorileri ve alt kategorileri.

Kategoriler	Risk	Alt-kategoriler
Büyük yükseklikler	Düşerek yaralanma	<ul style="list-style-type: none"> • Tırmanma • Sabit veya esnek yüzeylerden atlama •Yüksek objeler üzerinde dengede durma • Büyük yüksekliklerden sarkma/sallanma
Yüksek hız	Bir şeyle veya birisiyle çarpışmayla sonuçlanabilecek şekilde, kontrol edilmeyen hız ve tempo	<ul style="list-style-type: none"> • Yüksek hızda sallanma • Yüksek hızda kayma (kaydırdaktan kayma veya kızakla kayma) • Yüksek hızda kontrolsüz şekilde koşma • Yüksek hızda bisiklet sürme •Yüksek hızda paten kayma ve kayak yapma
Tehlikeli aletler	Yaralanma ve incinmelere neden olabilecek	<ul style="list-style-type: none"> • Kesme aletleri: bıçak, testere, balta • Bağlama aletleri: halat, ip
Tehlikeli unsurlar	Çocukların üzerine düşme veya çocukların üzerinden düşme	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük kayalık • Derin su veya buzlu su • Ateş
İtiş-kakış	Çocukların birbirlerini incitebilmeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Güreşmek/boğuşmak • Çubuklarla vs. kılıç oyunu oynamak • Dövüşme oyunu oynamak
Kaybolma/gözden uzaklaşma	Çocukların yetişkin denetiminden uzaklaşmaları, tek başlarına kaybolmaları	<ul style="list-style-type: none"> • Tek başına araştırma yapmaya gitme • Tanımadığı ortamlarda yalnız başına oynama

(Sandseter, 2007a, 2007b'den uyarlanmıştır; Akt. Cevher Kalburan, 2014)

Bu oyun türünde çocuklar kendilerini tanıyarak doğru riskler almayı öğrenirler. Risk alma, yetişkinlikte hayata uyum sağlamayı kolaylaştıran riskli durumlarla baş etme, kendi karar ve davranışlarının sonuçlarından sorumlu olma, kendi beceri ve kapasitesinin sınırlarını öğrenme gibi oldukça önemli becerilerin kazanılmasını sağlamaktadır (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012). Eğer çocuklara mücadele edebilecekleri oyun ortamları sunulmazsa, sahip oldukları kapasite ile ilgili yanlış değerlendirmeler yaparak, ileriki hayatlarında ya aşırı risk alma ya da aşırı temkinli davranma davranışı göstereceklerdir (Knight, 2012). Ayrıca riskli oyun çocuğun korku ve eğlence duygularını dengelemeyi öğrenmesini; korku ve fobilerle baş etme becerileri geliştirmesini sağlamaktadır (Sandseter, 2010; Sandseter ve Kennair, 2011).

İlişkisel olmayan (non-associative) anksiyetenin etiyojisine göre, çocuklar yükseklikler ve yabancılar gibi bazı uyaranlara karşı korkular geliştirirler ki çocukluk sebebiyle başa çıkmak için yeterli olgunluğa ulaşmadıkları durumlardan korur. Riskli oyun, çocuğu önceden korktukları uyarana maruz bırakır ama aynı zamanda neşelendirici pozitif bir duygu sağlayan motive edici davranışlar içerir. Sonuç olarak korkutucu durumlar ve uyaranlar yönetilebilir ve artık korkutucu olmaz. Eğer çocuklar yaşına

uygun riskli oyunlarda yer almaktan kaçınırlarsa; toplumda psikopatoloji ya da nevroitiklik (duygusal dengesizlik) de artış gözlenebilir (Sandseter ve Kennair, 2011).

Riskli oyun bu sebeple aynı zamanda hem hareketli oyunların sağladığı faydaları hem de dış mekânda oynanan oyunların sağladığı bedensel ve duyuşsal faydaları içermektedir (Cevher Kalburan, 2014b, Çoban ve Nacar, 2006, Seyrek ve Sun, 1998).

Riskli oyunların kategorileri olan tehlikeli aletlerle oyun ve doğal unsurlara yakın oyun çocuğun doğal maddelerle oynamasını içeren kategorilerdir. Tehlikeli aletler olan kesme (bıçak, testere, balta vb.) ve bağlama materyalleri (halat, ip), tehlikeli doğal unsurlar olan taş, toprak, kum, su, ağaç dalları ile birlikte düşünüldüğünde çocuk için harika oyun araçları olmaktadır ve riskli oyun kategorilerinde kullanılmaları sebebiyle bunlara riskli oyuncaklar denilebilir. Çocuklar bu materyalleri hem oyuncak olarak hem de oyuncak yapmak için kullanabilirler. Bu durum onların hem küçük kaslarını hem de hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirecektir.

Ancak riskli oyunların, içerdikleri risk sebebiyle ebeveynler ve öğretmenler tarafından çok sevilmeyen ve tercih edilmeyen etkinlikler oldukları görülmüştür. Bunun sebebi son yıllarda güvenlik konusunun odak noktası haline gelmiş olmasıdır. Ancak güvenliğin abartılması ve güvenlik amacıyla çocuğun kısıtlanması çocuklar için zarar olarak geri dönmektedir. Risk her ne kadar zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlansa da, risk ve tehlikeyi birbirinden ayırt etmek gerekmektedir. Riskli oyunlarda çocuğun kazanacaklarının riskten daha fazla olduğu görülmüştür. Bundy Lockett, Tranter, Naughton, Wyver, Ragen ve Spies (2009)'e göre "Asıl risk, hiç riskin olmamasıdır". Eğer fırsat verilirse çocuklar oyunları içerisinde riskler alacak ve bu riskleri yönetmeyi öğreneceklerdir. Okul öncesi eğitimin bir amacı da çocukları yaşama hazırlamak olduğundan risk yönetimi de diğer önemli konular gibi çocuğa en zararsız ve en kolay yoldan oyunla verilmelidir. Ancak ülkemizde bu konu ile ilgili hali hazırda çok az çalışma bulunduğundan ve konunun önemli olmasından sebeple araştırmacılar bu konuya eğilmeye karar vermişlerdir. Bu araştırmanın amacı öncelikli olarak alanda ihtiyaç olduğu hissedilen riskli oyuna izin verme ölçeği geliştirmektir. Geliştirilen bu ölçek alandaki bir eksikliği giderecek ve yeni çalışmalara ışık tutacaktır.

2.YÖNTEM

2.1.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın **nitel çalışma** grubu, 19 öğretmen ve 31 ebeveyninden oluşmaktadır. Öğretmenlerin yarıya yakını 21-30 yaşları arasındadır. Öğretmenlerin yarıya yakını 6 yaş grubu öğretmeni, dörtte biri beş yaş ve dörtte biri de dört yaş grubu öğretmenidir. Nitel veri toplanan 31 ebeveynin ise büyük çoğunluğu 31-40 yaş aralığındadır. Ebeveynlerden 2'si 4 yaş grubu, 14'ü beş yaş grubu ve 15'i de altı yaş grubu çocuğa sahiptir. Ebeveynlerin 13'ü tek çocuklu, 17'si iki çocuklu ve 1'i de üç çocukludur. Ebeveynlerin yarısından fazlası üniversite mezunudur. **Nitel çalışma grubunu**; %84'ü anne, %16'sı baba olan 272 ebeveyn oluşturmaktadır. Ebeveynlerin %73'ü il merkezlerinde, %27'si ise ilçe ve köylerde yaşamaktadır. Ayrıca %20'si ilköğretim %40'ı lise ve %40'ı da üniversite mezunudur. Yarıya yakını iki çocukludur. Yaklaşık yarısının okul öncesi dönemdeki çocuğu kız, yarısının ise erkektir. **Doğrulayıcı faktör analizinin uygulandığı çalışma grubunu** yaşları çoğunlukla 25-40 arasında değişen

231 anne oluşturmaktadır. Annelerin yarısı üniversite mezunu, yaklaşık %25'i ilköğretim, %25'i de lise mezunudur. Annelerin tamamına yakını il merkezinde yaşamaktadır. Çalışma grubundaki annelerin yaklaşık yarısının okul öncesi dönem çocukları kız diğer yarısı ise erkektir.

2.2.Veritoplama Aracının Geliştirilmesi

Riskli oyuna izin verme ölçeğinin geliştirilmesine literatür taraması ile başlanmıştır. Yurt içi ve yurt dışı yayınlar incelenerek riskli oyun, riskli oyunun özellikleri ve kategorilerine ilişkin bilgiler toplanmıştır. İkinci aşamada ise okul öncesi eğitim öğretmenleri (19 öğretmen) ve ebeveynlerle (31 ebeveyn) yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde öğretmen ve ebeveynlere, çocukların oyunlarında gözlemledikleri riskli durumların neler olduğu ve büyük yüksekliklerde oynama, oyunlarında yüksek hıza ulaşma, tehlikeli aletlerle oynama, tehlikeli doğal unsurların yanında olma, itiş kakış oyunları ve gözden uzaklaşmayı içeren etkinliklerine izin verip vermedikleri sorulmuştur. Bu form Sandseter (2007a, 2007b)'in ortaya koyduğu Cevher Kalburan (2014)'in uyarladığı 6 riskli oyun kategorisi (büyük yükseklikler, yüksek hız, tehlikeli aletler, tehlikeli doğal unsurlar, itiş-kakış ve kaybolma/gözden uzaklaşma) temel alınarak oluşturulmuştur. Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin kodlanması ve literatürdeki bilgilerin desteği ile 89 maddelik madde havuzu hazırlanmıştır. Havuzdan belirtilen özelliği en iyi ölçtüğü düşünülen maddeler uzman görüşlerine başvurularak seçilmiş ve taslak form hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak form alan uzmanı üç akademisyen, ölçme değerlendirme uzmanı olan bir akademisyen ve uygulayıcı olan öğretmenlerle birlikte incelenmiş ve onlardan gelen görüşler doğrultusunda maddelerde değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Hazırlanan deneme formunda maddelerin “hiç izin vermem” (1), “nadiren izin veririm” (2), “ara sıra izin veririm” (3), “genellikle izin veririm” (4) ve “her zaman izin veririm” (5) seçeneklerinde biri kullanılarak şekilde işaretlenmesi istenmiştir.

2.3.Verilerin Analizi

Ölçek geliştirme aşamasında ebeveynlerle görüşmeler yapılarak nitel veriler toplanmıştır. Toplanan nitel veriler ve literatürden yararlanılarak madde havuzu hazırlanmıştır. Deneme formunun uygulanması ile elde edilen veriler, SPSS ve LISREL programları kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için SPSS programında açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve belirlenen faktör yapısını sınamak için de LISREL programında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır.

3.BULGULAR

3.1.Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin görünüş ve kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Taslak formda aynı davranışa yönelik birden fazla ifade yazılarak 89 maddelik form oluşturulmuştur. Maddeler uzman görüşlerine sunularak davranışı en iyi ifade eden maddeyi belirlemeleri istenmiştir. Ayrıca yeterince açık olmayan, birbiri ile örtüşen davranışı maddeleri de formdan çıkarılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için ise açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı (DFA) faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonrasında düşük faktör yükü veren, birden fazla boyutta yüksek faktör yükü veren ve bulunduğu boyut

ile uyuşmayan maddeler ölçekten çıkarılmış dört boyut ve 21 maddeden oluşan form elde edilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği için başvuru AFA’da ilk olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığına bakılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliği ve Bartlett’s testi sonuçları değişkenler arası korelasyonların faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Verilerin KMO değeri (0,915) ve Bartlett’s testi sonucuna (Chi-Square $\chi^2 = 19444.484; p < .001$) göre değişkenler arasındaki ilişkinin faktör analizi yapmak için uygun olduğu belirlenmiştir. KMO örnekleme yeterliğinin kabul edilebilir alt sınırı 0.50’dir. 0.80 ve yukarısı olan değerler mükemmel olarak kabul edilmektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008).

Yapılan faktör analizinde birden fazla boyutta yüksek değer veren ve/veya yer aldığı boyutla uyuşmayan maddeler analizden çıkarılmıştır. Son olarak dört boyut (1.Boyut: çok riskli yüksekliklerde oyun, 2.Boyut: tehlikeli aletlerle oyun ve 3.Boyut: az riskli yüksekliklerde oyun ve 4.Boyut: tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun) ve 21 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 105 ve en düşük toplam puan 21’dir. Ölçekten yüksek puan alınması riskli oyuna daha çok izin verildiğini, düşük puan alınması ise riskli oyuna daha az izin verildiğini göstermektedir. Ölçek maddelerinin faktör yükleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri.

Maddeler	Ortak Variansı	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Madde	Toplam r
Çocuğumun;							
Yüksek bir yerden atlamasına	609	823					540
Büyük kayaların üstüne çıkmasına	570	720					359
Dik bir yamaca tırmanmasına	495	693					351
Bir duvarın üzerine çıkarak yürümesine	449	672					563
Yamaçtan aşağı doğru yuvarlanmasına	439	627					404
Yokuş aşağı kontrolsüz hızda koşmasına	381	596					530
Kapılara ya da kapı çerçevelerine tırmanmasına	309	549					600
Bisikletini hızlı bir şekilde sürmesine	428	533					500
Salıncakta ayakta sallanmasına	278	500					458

Çekiçle çivi vb. küçük nesnelere çakmasına	575	799	518
Soyacak ile patates, salatalık vb. soymasına	639	760	386
Bıçakla bir şeyler kesmesine	540	741	556
Rende ile havuç vb. rendelemesine	571	723	518
Çekiçle büyük nesnelere vurmasına	552	701	549
İğne, toplu iğne kullanmasına	471	632	516
Yalnız başına ev-apartman vb. merdivenlerinden inmesine	947	991	521
Yalnız başına ev-apartman vb. merdivenlerinden çıkmasına	942	986	505
Çok yüksek olmayan ağaçlara tırmanmasına	453	365	552
Ucu yanan bir sopayı sallamasına	711	855	353
Yanan ateşin üzerinden atlamasına	671	811	373
Orman, piknik alan vb. yerlerde kendi başına keşif yapmasına	355	468	394
<hr/>			
KMO=0,915 Bartlett's p<0.01			
Açıklanan varyans	0.321	.231	.246 .417 4.215

Ölçek maddelerinin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonlarına ilişkin Tablo 2 incelendiğinde ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0,468 ile 0,991 arasında değiştiği, ölçeğin madde toplam korelasyonlarının ise 0,35 ile 0,60 arasında değiştiği, ölçeğin birinci boyutunun 9, ikinci boyutunun 6, üçüncü boyutunun 3 ve dördüncü boyutunun 3 maddeden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin birinci faktörü, varyansın %30,321'ini; ikinci faktörü, %9,231'ini, üçüncü faktörü %8,246'sını ve dördüncü faktörün %6,417'sini açıklamaktadır. Dört boyutun ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans ise %54,215'dir.

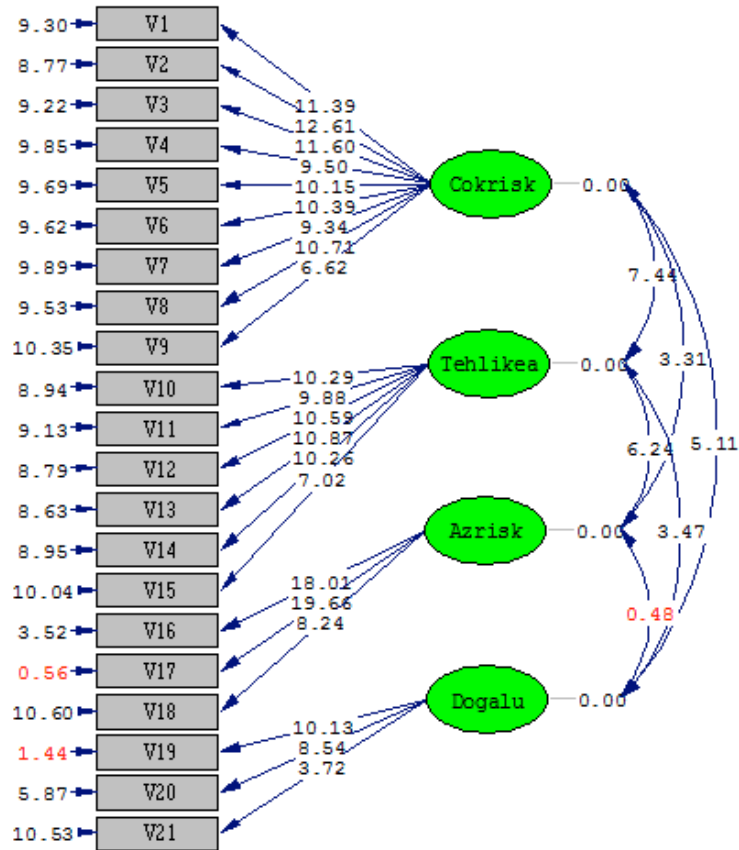
Geliştirilen ölçme aracının ölçülmek istenen davranışı sergileyenler ile sergilemeyenleri birbirinden ayırt edebildiğini belirlemek için; alınan toplam puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış, alt ve üst %27'lik iki grup oluşturulmuştur. Alt ve üst grupta kalanların ortalamaları bağımsız gruplar t testi ile karşılaştırılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo3'te verilmiştir.

Tablo 3. Riskli Oyun Ölçeğinin Ayırt Edebilirliği (Alt-Üst %27'lik Grup).

%	27'lik Grup	N	Mean	Std. Deviation	df	t	p
	ALT	62	29,8871	3,04666	-23,882	74,498	,000
	ÜST	62	59,0000	9,10233			

Analiz sonucunda alt ve üst %27'lik gruplar arasında anlamlı fark bulunduğu Tablo 3'te görülmektedir, $t(74,498)=p<.01$. Bu durumda ölçme aracının, ölçülmek istenen davranışı sergileyenler ile sergilemeyenleri birbirinden ayırt ettiği söylenebilir (Can, 2016).

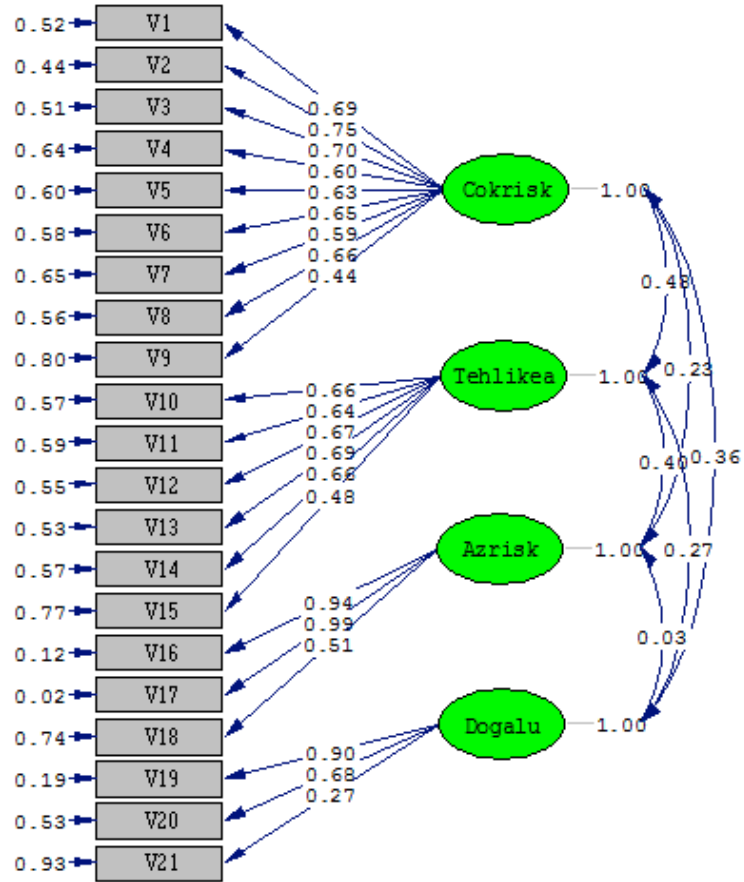
Açımlayıcı faktör analizi ile oluşan dört boyutlu yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Riskli oyun ölçeğinin çok boyutlu modeli için gizil değişkenlerin gözlenen değişkenleri açıklama oranlarının manidarlık düzeyleri.

Şekil 1'de verilen birinci düzey faktör analizi sonuçlarına göre; kay-kare (%= 445.64), serbestlik derecesi (sd=183, p=.00)'dır. Gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri açıklama durumlarına ilişkin t değerleri= .01 düzeyinde manidardır. Sadece V17 ile V19 göstergelerinin t değerleri anlamlı değildir. Ancak bu maddeleri analiz dışı bırakmadan önce hata varyansları da kontrol edilmiştir.

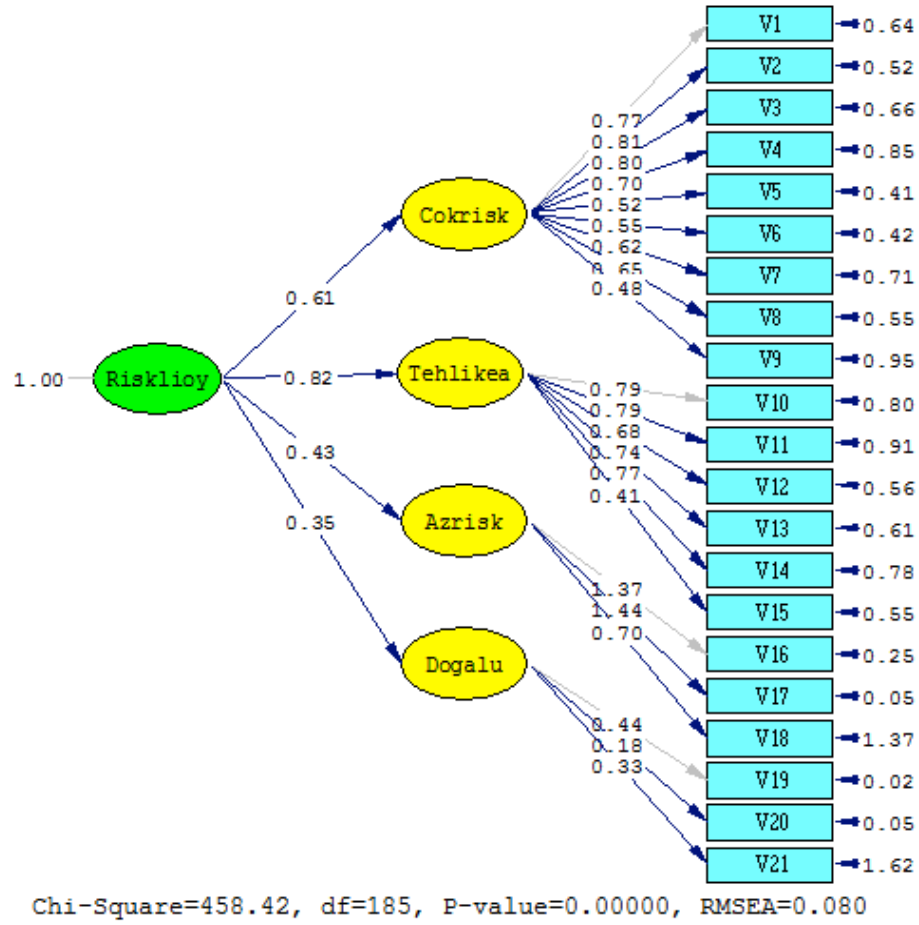

Chi-Square=445.64, df=183, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

Şekil 2. Yol şemasında hata varyanslarının incelenmesi

Şekil 2’de görülen hata varyansları incelendiğinde V21 (0.93) göstergesinin hata varyansının yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu değişkene ilişkin t değeri .01 düzeyinde manidar olduğu için bu göstergenin model içerisinde yer almasına karar verilmiştir. Şemada p değerine bakıldığında değer .01 düzeyinde manidar olduğu görülmektedir. Ancak örneklem büyük olduğu için p değerinin manidar olması normaldir. Bu nedenle iki matris arasındaki uyuma ilişkin alternatif uyum indekslerinin değerlendirilmesinde yarar vardır. Diğer bir ifadeyle p değerinin manidar olması pek çok araştırmada tolere edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014).

Değerlendirmeye alınan diğer bir uyum indeksi olan ki-kare, serbestlik derecesi ile oranlandığında bulunan değer 3’ün altında olması mükemmel uyuma, 5’in altında olması orta düzeyde uyuma karşılık geldiğinden (Kline, 2005; Sümer, 2000; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014) (445.64/ 183) $2.43 < 3$ olduğundan modelin mükemmel uyum gösterdiği söylenebilir. RMSEA değerinin .05’ten küçük olması mükemmel ve .08’den küçük olması iyi uyuma (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014), .10’dan küçük olması ise zayıf uyuma işaret ettiğinden (Tabachnick ve Fidel, 2001; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014) RMSEA değerine bakıldığında $0.079 < 0.080$ olduğu için iyi uyuma karşılık geldiği söylenebilir.

Şekil 3. Riskli oyun ölçeğinin ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile elde edilen yol şeması.

Şekil 3’de görüldüğü üzere son aşamada diğer uyum indeksleri ve modifikasyon önerileri de incelenmiştir. Uyum indekslerine bakıldığında AGFI ve GFI değerlerinin; .95’in üzerinde olması mükemmel uyuma, .90’ının üzerinde olması iyi uyuma karşılık gelmektedir (Hooper, Caughlan ve Mullen, 2008; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). AGFI değeri (0.80) ile GFI değeri (0.84) 0.90 dan küçük olduğu için zayıf uyuma işaret etmektedir.

RMR ve Standardize edilmiş RMR’nin .05’in altında olması mükemmel uyuma, .80’in altında olması iyi uyuma (Brown, 2006; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014) ve .10’un altında olması ise zayıf uyuma karşılık gelmektedir. RMR değeri (0.13) zayıf uyuma, Standardize edilmiş RMR değeri de (0.097) 0.10 den küçük olduğu için zayıf uyuma karşılık gelmektedir.

CFI ve NNFI değerlerinin .95’in üzerinde olması mükemmel uyuma, .90’ın üzerinde olması ise iyi uyuma karşılık gelmektedir (Sümer, 2000; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014).CFI (0.94) ve NNFI (0.93) değerleri incelendiğinde ise her iki değer de 0.90’dan büyük olduğu için iyi uyum göstermektedir.

3.2.Ölçeğin Güvenirliğine ilişkin Bulgular

Ölçeğin toplam puanları ve alt boyut puanlarında iç tutarlık (Cronbach's Alpha) güvenilirliği ve iki yarı güvenilirliğine bakılmıştır. Elde edilen güvenilirlik değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo4. Riskli oyuna izin verme ölçeğinin alt boyutlarının güvenilirliği

	Cronbach's Alpha	İki Yarı Güvenirliği
Çok Riskli Yüksekliklerde Oyun	0,86	0,72
Tehlikeli Aletlerle Oyun	0,81	0,78
Az Riskli Yüksekliklerde Oyun	0,84	0,55
Tehlikeli Doğal Unsurlara Yakın Oyun	0,70	0,70
Riskli Oyun (Toplam)	0,88	0,65

Ölçeğin güvenilirlik değerlerine ilişkin Tablo 4 incelendiğinde, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach's Alpha) güvenilirliklerinin birinci boyutta 0,86; ikinci boyutta 0,81; üçüncü boyutta 0,84; dördüncü boyutta 0,70 ve ölçeğin tamamında ise 0,88 olduğu görülmektedir. İki yarı (Split Half) güvenilirliklerinin ise birinci boyutta 0,72; ikinci boyutta 0,78; üçüncü boyutta 0,55; dördüncü boyutta 0,70 ve ölçeğin tamamında ise 0,65 olduğu görülmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüzde daha da yaygınlaşan koruyucu ebeveyn tutumları çocukların riskli durumlarla karşılaşmalarını neredeyse imkânsız duruma getirmektedir. Eskiye oranla çocukların mahalle ve sokak aralarında yetişkin denetiminden uzak, serbestçe oyun oynama fırsatları neredeyse yok gibidir (Cevher Kalburan (2014b). Ebeveynler çocuklarının yaralanabileceği ya da terleyince hasta olabilecekleri kaygısı ile çocuklarını riskli oyunlardan mahrum bırakmaktadırlar (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012). Ayrıca ebeveynlerin güvenlik endişeleri de çocuklarının riskli oyunlarına kısıtlama getirmelerinin nedenidir (Ball 2002). Ancak birçok araştırma ve araştırmacı aslında genç neslin aşırı korunmasının daha büyük risk taşıdığına dikkat çekmiştir (Gill, 2007; Little ve Wyver, 2008). Çünkü çocukların risk alma kararları onları denetleyen yetişkinlerin riskli durumları değerlendirme şekillerinden, risk alma durumundaki davranışlarından etkilenmektedir (Sandseter, 2009).

Erken çocuklukta risk almak, çocuğun kendi karar ve davranışlarından sorumlu olma, kendi beceri ve kapasitesinin farkında olma becerilerini kazandırırken aynı zamanda çocuğun öz-güven ve bağımsızlık geliştirmesini de sağlamaktadır (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012; Tovey, 2007). Çocuklarının riskli oyunlarına izin veren anneler; çocuklarının bağımsız bir kişilik geliştirmesine ve fikirlerini açıkça ifade etmelerine yardımcı olmaktadır. Çünkü riskli oyun, çocukların seçim yapmalarını, anlaşmaya varmalarını, demokrasiyi öğrenmelerini (Little ve Wyver, 2008) bunların yanı sıra öz-güven, öz-farkındalık, direnç ve bağımsızlık geliştirmelerini destekler (Tovey, 2007). Çocuklarının riskli oyununa izin vermeyen anneler çocuklarının kendi kapasiteleri hakkında yanlış değerlendirmeler yaparak risk konusunda deneyimsiz, aşırı temkinli ya da aşırı riskler alan, bağımsız davranamayan ve hatta anksiyete bozukluğuna sahip bireyler olma ihtimalini artırmaktadırlar (Knight, 2012; Sandseter ve Kennair,

2011;Tovey, 2007).

Bu çalışmada ebeveynlerin, 4-6 yaş grubu çocuklarının riskli oyun oynamasına ne derecede izin verdiklerini belirlemek amacıyla kullanılacak olan Riskli Oyuna İzin Verme Ölçeği' nin geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular paylaşılmıştır. Ölçeğe ilişkin bulgular; ölçeğin geçerlik bulguları ve güvenilirlik bulguları olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Ölçeğin geçerliğine ilişkin olarak; görünüş ve kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapı geçerliği için ise öncelikle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin 21 maddeli ve dört boyutlu formu elde edilmiştir. Ölçeğin birinci boyutu: “çok riskli yüksekliklerde oyun” olarak adlandırılmıştır ve 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci boyutu: “tehlikeli aletlerle oyun” olarak adlandırılmıştır ve 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin üçüncü boyutu: “az riskli yüksekliklerde oyun” olarak adlandırılmış ve 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin dördüncü ve son boyutu ise ‘tehlikeli doğal unsurlara yakın oyun’ olarak adlandırılmıştır ve 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 105 ve en düşük toplam puan 21’dir. Ölçekten yüksek puan alınması riskli oyuna daha çok izin verildiğini, düşük puan alınması ise riskli oyuna daha az izin verildiğini göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile de sınanmıştır. Ölçeğin ayırt ediciliği alt-üst %27’lik gruplar arası karşılaştırma ile sınanmış ve anlamlı derecede ayırt edici olduğu bulgusu elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için toplamda ve alt boyutlarda iç tutarlık güvenilirlikleri ve iki yarı güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Elde edilen değerler ölçeğin güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Riskli Oyuna İzin verme Ölçeğinin Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonuçları, ölçeğin kabul edilebilir psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

5. ÖNERİLER

Okul öncesi dönem, birçok davranış öğrenmede kritik bir dönemdir. Bu dönemde ebeveynler ve öğretmenler çocuklarının tüm alanlardaki gelişimlerinden sorumludur. Riskli oyunların yararları ebeveyn ve öğretmenlere anlatılmalı ve çocukların riskli oyunlar oynamalarına izin verme dereceleri artırılmalıdır. Ebeveynleri ve öğretmenleri riskli oyunun faydaları ve gerekliliği konusunda bilinçlendirmek üzere TV programları, seminerler vb. düzenlenebilir Geliştirilen ölçek, çocuğu 4-6 yaş grubunda olan ebeveynler, bu konuyu incelemek isteyen akademisyenler ve okul öncesi eğitim öğretmenlerince uygulanabilir. Bu ölçek 4-6 yaş grubu için geliştirilmiştir. Daha üst yaş grupları için benzer ölçekler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alat, Z., Akgumus, Ö. Cavali, D. (2012). Okul Öncesi Eğitimde Açık Hava Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüş ve Uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62.
- Ball, D. (2002). *Playgrounds- Risks, Benefits and Choice*. Health and Safety Executive, Middlesex University, London.
- Baykoç Dönmez, N. (1999). *Üniversite Çocuk Gelişimi ve Eğitim Bölümü ve Kız Meslek Lisesi Öğrencileri İçin Oyun Kitabı*. Esin Yayınevi, İstanbul.
- Bundy, A. C.-Lockett, T.-Tranter, P.. J.-Naughton, G.. A.-Wyver, Shirley. R.-Ragen, Jo-Spies, G. (2009). The Risk Is That There Is ‘No Risk’: A Simple, Innovative Intervention To Increase Children’s Activity Levels. *International Journal of Early Years Education*, 17(1), 33-45.
- Can, A. (2016), *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Pegem Akademi, Ankara.
- Cevher Kalburan, N. (2014a). Erken Çocukluk Döneminde Riskli Oyun. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(3), (943-960).
- Cevher Kalburan, N. (2014b). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dış Mekânda Oyun Fırsatları ve Ebeveyn Görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32, 113-135.
- Çalışandemir, F. (2014). Oyunun Önemi. *Yaşamın İlk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış*, Pegem Akademi, Ankara, 17-30.
- Çoban, B., Nacar, Eyüp (2006). *Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar*, Nobel, Ankara.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G, Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi, Ankara.
- Gill, T. (2007). *No Fear: Growing up in a Risk Averse Society*. Calouste Gulbenkian Foundation, London.
- Knight, S (2012). Why Adventure and Why Risk in the Early Years? *Childlinks*, 3, 15-18.
- Little, H.,Wyver, S. (2008). Outdoor Play: Does Avoiding the Risks Reduce the Benefits?. *Australian Journal of Early Childhood*, 33, 33-40.
- Öztürk, A. (2001). *Üniversite Çocuk Gelişimi ve Eğitim Bölümü ve Kız Meslek Lisesi Öğrencileri İçin Okul Öncesi Eğitimde Oyun*, Esin Yayınları, İstanbul.
- Sandseter, E.B.H (2007a). Categorising risky play-how can we identify risk-taking in children’s play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237-252.
- Sandseter, E.B.H (2007b). Risky play among four- and five-year-old children in preschool,(Ed) Sharon O’Brien, P. Cassidy, and H. Shonfeld, *Vision Into Practice: Making Quality A Reality In The Lives Of Young Children*, CECDE, Dublin.
- Sandseter, E.B.H (2009). Characteristics of Risky Play. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 3(1), 3-21.
- Sandseter, E.B.H (2010). It tickles in my tummy! - Understanding children’s risk-taking in play through Reversal Theory. *Journal of Early Childhood Research*, 8(1), 67-88.
- Sandseter, E.B.H., Kennair, L. E. O. (2011). Children’s Risky Play From An Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences. *Evolutionary Psychology*, 9(2), 257-284.
- Seyrek, H.,Sun, M. (1998). *Okul Öncesi Eğitimde Oyun*. Müzik Eserleri, İzmir.
- Sipahi, B.,Yurtkoru, E.S., Çinko, M. (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*, Beta Yayın,

İstanbul.

Tovey, H. (2007). *Playing outdoors: Spaces and Places, Risk and Challenge*. Open University Press, Maidenhead.

Willoughby, M. (2012). The Value Of Providing For Risky Play In Early Childhood Settings. *Child Links*, 3, 7-10.

EK:1

Riskli Oyuna İzin verme Ölçeği

	Madde No	Çocuğumun;	Her zaman izin veririm	Genellikle izin veririm	Ara sıra izin veririm	Nadiren izin veririm	Hiç izin vermem
1. boyut	1	Yüksek bir yerden atlamasına					
	2	Büyük kayaların üstüne çıkmasına					
	3	Dik bir yamaca tırmanmasına					
	4	Bir duvarın üzerine çıkarak yürütmesine					
	5	Yamaçtan aşağı doğru yuvarlanmasına					
	6	Yokuş aşağı kontrolsüz hızda koşmasına					
	7	Kapılara ya da kapı çerçevelerine tırmanmasına					
	8	Bisikletini hızlı bir şekilde sürmesine					
	9	Salıncakta ayakta sallanmasına					
2. boyut	10	Çekiçle çivi vb. küçük nesnelere vurmalarına					
	11	Soyacak ile patates, salatalık vb. soymasına					
	12	Bıçakla bir şeyler kesmesine					
	13	Rende ile havuç vb. rendelemesine					
	14	Çekiçle büyük nesnelere vurmalarına					
	15	İğne, toplu iğne kullanmasına					
3. boyut	16	Yalnız başına ev-apartman vb. merdivenlerinden inmesine					
	17	Yalnız başına ev-apartman vb. merdivenlerinden çıkmasına					
	18	Çok yüksek olmayan ağaçlara tırmanmasına					
4. boyut	19	Ucu yanan bir sopayı sallamasına					
	20	Yanan ateşin üzerinden atlamasına					
	21	Orman, piknik alan vb. yerlerde kendi başına keşif yapmasına					